



Handläggare: Gunilla Olofsson  
Telefon: 508 25 605

Till  
Socialtjänstnämnden

## **Om hemtagning av myndiga som har varit placerade. Svar på skrivelse från Karin Rågsjö (v) och Jackie Nylander (v)**

### **Förslag till beslut**

Socialtjänstnämnden godkänner detta tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Dag Helin

Fredrik Jurdell

### **Sammanfattning**

Socialtjänstförvaltningen har av socialtjänstnämnden fått i uppdrag att göra en kartläggning av stadsdelsnämndernas förhållningssätt till fortsatt placering av ungdomar efter det att de blivit myndiga. I skrivelsen uttrycks en oro för att fler placeringar än tidigare upphör då den unge blir myndig. Under första halvåret 2007 har en kartläggning genomförts som avsåg totala antalet placerade ungdomar födda under åren 1986 – 1989 och för hur många placeringen har upphört i samband med 18 årsdagen. Resultatet från kartläggningen visar inte på någon oroande tendens. Under första halvåret 2007 var 126 ungdomar födda år 1989 placerade i familjehem eller på något HVB-hem. Av dessa upphörde 22 placeringar under mätperioden. Enligt registreringar i stadens paraplysystem skedde detta i de flesta fall enligt beslutad vårdplan. I några fall upphörde placeringarna på vårdgivarens respektive den unges initiativ.

## Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom socialtjänstförvaltningens stab för utredning och projekt.

## Bakgrund

Socialtjänstnämnden överlämnade den 22 mars 2007 en skrivelse till socialtjänstförvaltningen från Karin Rågsjö (v) och Jackie Nylander (v) om ”hemtagning av myndiga som har varit placerade” för beredning. Skrivelsen biläggs tjänsteutlåtandet.

### *Skrivelsen i sammanfattning*

I skrivelsen framhåller Rågsjö och Nylander att de har fått signaler om att flera placeringar av ungdomar på HVB-hem eller i familjehem än tidigare upphör i samband med att den unge fyller 18 år och menar att detta kan innebära en risk för att målgruppen inte får tillräckliga stödinsatser för att klara vuxenlivet. Socialtjänstförvaltningen fick med anledning av skrivelsen i uppdrag att göra en kartläggning av stadsdelsnämndernas förhållningssätt till fortsatt placering av ungdomar efter det att de blivit myndiga. Utgångspunkten är följande frågeställningar:

- Hur många ungdomar blir ”hemtagna” för att bo i träningslägenhet och därmed även söka försörjningsstöd?
- Hur utvärderas detta?
- Vilka stödinsatser sätts in vid sidan av boendet?
- Vilken evidensbaserad metod finns bakom detta förhållningssätt?

## Gällande riktlinjer och lagstiftning

I stadens ”riktlinjer för handläggning och dokumentation av barn- och ungdomsärenden inom individ- och familjeomsorgen” och ”riktlinjer för handläggning och dokumentation vid familjevård för barn och ungdom” finns det beslutade regelverket för hur socialtjänsten inom staden ska handlägga ärenden som gäller placerade ungdomar när de blir myndiga. Riktlinjerna utgår från aktuell lagstiftning inom området.

Vid placering utom hemmet ska en vårdplan upprättas som ligger till grund för den vård som ska genomföras (5 kap. 1 a § socialtjänstförordningen). Vårdplanen ska fokusera på den enskilde individens behov. Villkoren för vårdens upphörande ska finnas med i vårdplanen och hur lång placeringstiden bedöms bli. Vid ungdomsplaceringar på HVB-hem finns det ofta tidsangivna behandlingsprogram. När den unge är under 18 år undertecknas vårdplanen av både vårdnadshavare och den unge, om de samtycker till planen. Vårdplanen utgör tillsammans med övriga beslutsunderlag grunden för beslut om bistånd enligt socialtjänstlagen (SoL) eller för nämndens ansökan om vård enligt lagen med särskilda bestämmelser för vård av unga (LVU). Vård utom hemmet ska avslutas så snart den inte längre behövs.

När det placerade barnet fyller 18 år upphör tidigare beslut om vård enligt SoL formellt att gälla eftersom det grundar sig på vårdnadshavarens samtycke. Den unge måste själv ansöka om bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL i form av fortsatt placering i familjehem eller på ett HVB-hem. Endast den unge undertecknar den nya vårdplan som upprättas. Beslutet om fortsatt vård kan fattas av arbetsledare, men ska anmälas i ansvarig nämnd. Vård med

stöd av 2 § LVU, som beror på brister i omsorg eller något annat förhållande i hemmet, upphör när den unge fyller 18 år. Ett nytt beslut kan även i dessa fall fattas utgående från en ansökan från den unge om eventuellt fortsatt bistånd enligt SoL i form av ytterligare dygnetruntvård. Vård med stöd av 3 § LVU, med anledning av den unges eget beteende, upphör inte att gälla utan fortsätter enligt beslutad vårdplan.

I stadens riktlinjer för familjevården fastslås att den unge i de flesta fall bör bo kvar i hemmet även efter myndighetsdagen, då behovet av psykosocialt stöd ofta kvarstår. Tidsgränsen för den fortsatta placeringen bör sättas till den tidpunkt då den unge gått ut gymnasieskolan, dock längst till 21 år ålder, vilket motsvarar gränsen för föräldrars försörjningsansvar enligt 7 kap. 1§ föräldrabalken (FB). Ungdomar med speciella svårigheter, t.ex. funktionshinder, kan behöva vara kvar i familjehemmet ytterligare något år för att hinna slutföra skolgång.

För barn (under 18 år) som vårdats i samma familjehem i tre år ska särskilt övervägande göras om det kan finnas skäl för överflyttning av vårdnaden till familjehemsföräldrarna enligt 6 kap. FB.

### ***Uppföljning***

Enligt 3 kap. 3 § SoL ska insatserna inom socialtjänsten vara av god kvalitet. Kvaliteten ska fortlöpande utvecklas och säkras. Vårdplanen utgör grunden för socialtjänstens uppföljning vid vård utom hemmet. Socialnämnden ansvarar för att fortlöpande dokumentera den unges utveckling och resultatet av vården. Socialnämnden har ansvaret för att noga följa vården och se till att den bedrivs i enlighet med upprättad vårdplan. Socialnämnden ska enligt SoL minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs när den unge är under 18 år. När den unge fyllt 18 år ska övervägandet ske en gång per år enligt stadens riktlinjer. Den unge ska ges möjlighet att yttra sig i samband med övervägandet och synpunkterna ska redovisas till nämnden .

### **Vad säger forskningen?**

Tendensen inom hela västvärlden är att ungdomstiden förlängs. Utbildningstiderna har förlängts, få ungdomar går ut i arbetslivet direkt efter avslutad grundskola och det är svårt för unga att få en egen bostad. Ungdomar bor därför i ökat utsträckning kvar i föräldrahemmet under längre tid och är beroende av stöd på olika sätt från sina föräldrar.

Resultat av forskning (Gillian Schofield m.fl.) om dygnetruntvård har bl.a. visat nedanstående positiva och negativa resultat:

- Även mycket sena placeringar av tonåringar kan ge en ny familj för livet.
- Känslan av en tillhörighet är viktig och att ha ett socialt nätverk.
- Kontakten med fosterfamiljen är betydelsefull även efter det att placering har avslutats.
- Ungdomar som har haft regelbunden kontakt med sina biologiska föräldrar under placeringen, får oftare också stöd av föräldrarna efter vårdens upphörande.

- Många ungdomar lämnas att ensamma klara av övergången från vård till vuxenliv.
- Många söker sig tillbaka till sin ursprungsfamilj, men för flertalet blir det svårt eller omöjligt att återuppta kontakten.

I en pågående forskningsstudie finansierad av Allmänna Barnhuset ”Från vård till vuxenliv” (Höjer, I, Göteborgs universitet & Sjöblom, Y, Stockholms universitet) har intervjuer genomförts med 16 ungdomar i åldern 18 – 22 år om deras upplevelser av att lämna familjehem och institutioner. Av de 16 ungdomarna uppgav 6 att de inte hade fått något stöd från socialtjänsten. Mest stöd gavs till de ungdomar som varit placerade på HVB-hem. Det stöd som ungdomarna efterfrågade var framförallt:

- En bostad, som grund för att ta steget ut i vuxenlivet.
- Råd och stöd i ekonomiska och praktiska frågor.
- Känslomässigt stöd.

Sammanfattningsvis visar forskningen på betydelsen av att ungdomarna får stöd och hjälp vid utskrivning från både institutioner och familjehem för att klara av övergången till ett självständigt vuxenliv. Utskrivningen bör snarare ske i form av en utslussningsprocess och ske under en längre tidsperiod.

### Resultat av kartläggningen

För att kunna besvara frågeställningarna i skrivelsen har uppgifter inhämtats från paraplysystemet. Stadsdelsförvaltningarna har dessutom lämnat kompletterande uppgifter via en enkät. Mätperioden har begränsats till 1 januari 2007 till och med 30 juni 2007. En kartläggning har gjorts av antalet placeringar som upphört under mätperioden för gruppen ungdomar födda år 1989. För att få en uppfattning av hur stor andel gruppen utgjorde av totala antalet ungdomsplaceringar, inhämtats också uppgifter om hur många ungdomar födda under åren 1986 – 1989 som var placerade under motsvarande tidsperiod. Vidare så har uppgifter efterfrågats om skäl till att vården upphört och exempel på stödinsatser som den unge har fått istället.

Kartläggningen visar att totalt 311 ungdomar födda under åren 1986 – 1989 var placerade i familjehem eller på HVB-hem någon gång under första halvåret år 2007. Drygt 70 % av ungdomarna var placerade i familjevård. Några ungdomar var under perioden placerade både i familjehem och på HVB-hem.

Typ av placering	Antal placeringar/ födda år 1986 – 1989
Familjevård	229
HVB-hem	87
Totalt	316 (311 individer)

Källa: paraplysystemet

Av de placerade ungdomarna födda mellan åren 1986 – 1989, var cirka 40 % födda år 1989 och uppnår myndighetsåldern under år 2007. Under kartläggningsperioden avslutades placeringar för cirka 17 % av gruppen födda år 1989.

Typ av placering	Antal placeringar / födda år 1989	Upphörd placering
Familjevård	92	9
HVB-hem	36	13
Totalt	128 (126 individer)	22

Källa: paraplysystemet

I redovisningen av det totala antalet placerade ungdomarna finns inte ungdomar placerade på särskilda ungdomshem (§12-hem) med. Under motsvarande period var det totalt cirka 50 ungdomar i åldersgruppen 13 år t.o.m. 20 år som var placerade på något av Statens Institutionsstyrelses särskilda ungdomshem. Placering på ett särskilt ungdomshem förutsätter att den unge har ett beteendeproblem och placeringen sker med stöd enligt 3 § LVU.

#### ***Redovisade orsaker till att vården upphörde***

Totalt upphörde placeringen för 22 ungdomar födda år 1989 under mätperioden. Enligt vad som registrerats i paraplysystemet så upphörde vården i de flesta fall i enlighet med beslutad vårdplan. I några fall var det vårdgivaren som tog initiativet respektive den unge själv. För att få en mer heltäckande bild av omständigheterna vid vårdens upphörande och vilka stödinsatser som erbjöds istället, hade kartläggningen behövts kompletteras med en genomgång av respektive individs personakt. Någon sådan genomgång har inte gjorts. I de svar som inkommit från stadsdelsförvaltningarna om vad den unge erbjöds för stöd efter det att vården upphörde, uppgavs bl.a. nedanstående fortsatta insatser:

- Den unge har flyttat till skolkommunen och har stödkontakt med sin socialsekreterare.
- Den unge har flyttat hem och är inskriven i ett mellanvårdsprogram.
- Den unge är helt avslutad efter att ha genomgått ett utslussningsprogram från HVB-hemmet och har tillsammans med sin mamma flyttat till den kommun där hemmet ligger.
- En ungdom erbjöds fortsatt placering i sitt familjehem, men tackade nej och beviljades istället stödboende enligt eget önskemål.
- Den unge bor i ett stödboende med stöd från socialsekreterare och boendestödjare.

Enligt samstämmiga uppgifter från de stadsdelsförvaltningar (11) som besvarat enkäten så sker alltid en individuell bedömning av den unges behov vid ett upphörande av en placering. En stadsdelsförvaltning skriver i sitt svar:

*När barn och ungdomar placeras är det för att det inte fungerar i hemmet.  
En placering kan därför inte upphöra endast med anledningen av att den*



*unge fyller 18 år. Vi avslutar inte placeringen förrän den unge har avslutad gymnasieskolan och det är ordnat med fortsatt tryggt boende.*

### **Förvaltningens synpunkter**

Med hänvisning till genomförd kartläggning finner socialtjänstförvaltningen inga tecken på att placerade ungdomar skulle fara illa med anledning av att placeringar upphör endast p.g.a. att den unge blir myndig. De flesta placeringarna av ungdomar fortsätter efter 18 årsdagen. Stadsdelsförvaltningarnas förhållningssätt är att de tar hänsyn till den unges särskilda behov. Staden har i sina riktlinjer ett tydligt regelverk för hur handläggning och dokumentation ska ske i dessa fall. Kontinuerlig utbildning erbjuds till berörd nyanställd personal om riktlinjerna. I lagstiftning och i stadens riktlinjer finns också ett tydligt regelverk för hur uppföljning av placeringar utanför hemmet ska ske. I genomförd kartläggning finns inga tecken på att detta regelverk inte följs.

Inom stadens ungdomsvård finns ett stort engagemang för att utveckla insatser som ger positiva effekter och har stöd i forskningen. Enligt aktuell forskning bör hemmaplanslösningar prioriteras. Därför har utveckling av insatser i öppenvård prioriterats under de senaste åren. Tyvärr går det inte alltid att undvika att barn och unga placeras utanför hemmet. Enligt forskningen finns det behov av att förbättra övergången från dygnetruntvård till hemmaplanslösningar. För närvarande pågår ett samverkansprojekt med Statens Institutionsstyrelse (*Motverka-Våld-och-Gång-projektet*) som fokuserar på utslussning från institutionsvård.

### **I Bilaga**